

■ Ἐπὶ τῇ ἱερᾷ μνήμῃ αὐτῶν (1η Φεβρουαρίου)

Οἱ Ἅγιοι Μάρτυρες Περπέτουα, Σάτυρος, Σατορνῖλος, Ρεουκᾶτος καὶ Φηλικιτάτη

Το «περίφημο *Μαρτύριο* τῆς Περπέτουας» ἀποτελεῖ ἓνα «σημαντικὸ ἀγιολογικὸ κείμενο, ποὺ γράφηκε μὲ τὴν ἀνατολὴ τοῦ Γ΄ αἰῶνα στὴν Ἀφρικὴ ἀπὸ ἄγνωστο χριστιανό, τὸν ὁποῖο μερικοὶ ταυτίζουν μὲ τὸν Τερτυλλιανό, τὰ σχετικὰ κείμενα τοῦ ὁποῖου παρουσιάζουν πράγματι ἐντυπωσιακὴ ὁμοιότητα πρὸς τὸ παρὸν κείμενο (*Passio*) τῆς Περπέτουας. Σύμφωνα πρὸς τὸ συντάκτη, μέγα μέρος τοῦ *Μαρτυρίου* ἔγραψε ἡ ἴδια ἡ Περπέτουα (κεφ. 2-9) καὶ ὁ *Saturus* (κεφ. 10-12), ποὺ ἀποθανάτισαν ἔτσι τὴν ἐμπειρία τῆς φυλακῆς καὶ τῶν βασανιστηρίων τους. Τὸ ἔργο ἔχει καὶ ἀποκαλυπτικὸ χαρακτήρα, διότι καταγράφονται ὁράματα τῶν δύο τούτων Μαρτύρων»¹.

Τὸ «θαυμάσιο αὐτὸ κείμενο» «περιγράφει μὲ ἐνάργεια, χάρη, ἀμεσότητα καὶ ἐνθουσιασμό τὸ μαρτύριο τῆς Περπέτουας (νεαρῆς μητέρας 22 ἐτῶν καὶ ἀπὸ εὐγενῆ οἰκογένεια), τῆς θεραπαινίδας τῆς *Felicitas* καὶ τεσσάρων κατηχουμένων: *Saturninus*, *Secundulus*, *Revo-catus*, *Saturus*. Ὁ χρόνος τοῦ μαρτυρίου συζητήθηκε πολὺ. Ἀκόμη ὁμως προτιμᾶται ἡ παραδοσιακὴ χρονολογία: 203. Τὸ κείμενο τοῦτο χρησίμευσε ὡς ἓνα σημεῖο σὰν πρότυπο τῶν μεταγενέστερων *Μαρτυρίων*, μάλιστα δὲ τῶν λατινικῶν.

Παραδίδεται σὲ δύο μορφές, μία λατινικὴ καὶ μία ἑλληνικὴ. Ἡ

έλληνική μορφή εξαρτᾶται ἀπὸ τὴ λατινική, χωρὶς ὁμως νὰ εἶναι ἀκριβῆς μετάφραση. Ὁ Τ. Barnes ὑποστηρίζει τὴν προτεραιότητα τῆς ἑλληνικῆς μορφῆς»¹.

Παρουσιάζουμε τὸ *Μαρτύριο* σὲ μετάφρασι ἀπὸ τὴν ἔκδοσι τοῦ C. van Beek².

Ἡ μετάφρασι τοῦ *Μαρτυρίου* δημοσιεύθηκε στὸ περιοδ. «**Πανδοχεῖον**»³, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ ἀναδημοσιεύουμε.

Μαρτύριο τῆς Ἁγίας Περπετούας⁴

ΣΥΝΑΞΑΡΙ

ΣΤΑ χρόνια τῆς βασιλείας τοῦ Οὐαλεριανοῦ καὶ τοῦ Γαλιηνοῦ ἐγίνε διωγμός, κατὰ τὸν ὁποῖο μαρτύρησαν οἱ ἅγιοι Σάτυρος, Σατορνίλος, Ρεουκάτος, Περπετούα, Φηλικιτάτη.

I. Στὴν πόλη τῶν Θουρβιτανῶν τὴ μικρότερη συνελήφθησαν κάποιοι νεαροὶ ποὺ κατηχούνταν· ὁ Ρεουκάτος καὶ ἡ Φηλικιτάτη, ποὺ ἦταν δοῦλοι στὸ ἴδιο σπίτι, καὶ ὁ Σατορνίλος καὶ ὁ Σεκοῦνδος· ἀνάμεσά τους ἦταν καὶ ἡ Οὐίβια (Βιβία) Περπετούα, ἡ ὁποία εἶχε γεννηθεῖ ἀπὸ οἰκογένεια εὐγενῶν, εἶχε ἀνατραφεῖ μὲ πολυτέλεια καὶ εἶχε τελέσει ἕναν ἐξαιρετικὸ γάμο. Αὐτὴ εἶχε πατέρα καὶ μητέρα καὶ δύο ἀδελφούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας ἦταν ἐπίσης κατηχούμενος· εἶχε κι ἕνα παιδί, ποὺ θήλαζε ἀκόμα ἀπὸ τὸ στήθος της. Ἡ Οὐίβια Περπετούα ἦταν εἴκοσι δύο χρονῶν. Αὐτὴ διηγήθηκε ἐδῶ ὅλη τὴν πορεία τοῦ μαρτυρίου της, ὅπως μᾶς τὰ παρέδωσε καὶ ἀπὸ τὸ νοῦ της καὶ μὲ τὸ χέρι της γράφοντάς τα, μιλώντας ὡς ἐξῆς:

II. «Ὅταν ἀκόμη, εἶπε, βρισκόμασταν προφυλακισμένοι, ὁ πατέρας μου προσπαθοῦσε μὲ λόγια, ὅπως τοῦ ὑπαγόρευε ἡ εὐσπλαχνία του, νὰ μὲ πείσει νὰ ἀποφύγω τὴν ὁμολογία ποὺ βρισκόταν μπροστά μου. Κι ἐγὼ εἶπα πρὸς αὐτόν: "*Πατέρα, βλέπεις ἐδῶ πέρα κάποιον σκεῦος ἢ κάτι ἄλλο τέτοιο;*". Ἐκεῖνος ἀπάντησε: "*Βλέπω*". Τότε ἐγὼ εἶπα: "*Μήπως εἶναι σωστὸ νὰ τὸ ὀνομάζουμε κάπως ἀλλιῶς ἀπὸ ὅ,τι εἶναι; Οὐτε κι ἐγὼ μπορῶ νὰ ὀνομαστῶ κάτι ἄλλο παρὰ αὐτὸ ποὺ εἶμαι, δηλαδὴ χριστιανή*". Τότε ὁ πατέρας μου τα-

Ἡ Ἁγία Περπετούα. Ψηφιδωτό, 5' αἰ. Ραβέννα.

ραγμένος ἀπὸ αὐτὸ τὸ λόγο ἔπεσε πάνω μου καὶ θέλησε νὰ μοῦ βγάλει τὰ μάτια. Ἐπειτα μόνο βγάζοντας κραυγὴ βγήκε ἔξω νικημένος μαζί μὲ τὶς παγίδες τοῦ διαβόλου. Τότε γιὰ λίγες μέρες αὐτὸς ἔφυγε καὶ εὐχαρίστησα τὸν Κύριο, καθὼς ἔνωσα τὴν ἀπουσία του. Αὐτὲς τὶς ἡμέρες βαπτιστήκαμε. Καὶ μένα τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο μοῦ ὑπαγόρευσε νὰ μὴ ζητήσω τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ βαπτίσματος παρὰ νὰ μοῦ δοθεῖ ὑπομονὴ στὸ σῶμα. Μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες μᾶς ἔβαλαν στὴ φυλακὴ καὶ παραξενεύτηκα, γιατί ποτὲ μέχρι τότε δὲν εἶχα δεῖ τέτοιο σκοτάδι. Ἄχ, φοβερὴ μέρα καὶ ὑπερβολικὴ ζέστη. Ἐκεῖ ὑπῆρχε πλῆθος ἀνθρώπων καὶ φυσικὰ πάμπολλες ψευδεῖς κατηγορίες ἀπὸ στρατιῶτες. Καὶ μὲ ὅλα αὐτὰ εἶχα καὶ τὴν ταλαιπωρία τοῦ μωροῦ. Τότε ὁ Τέρτιος καὶ ὁ Πομπόνιος, εὐλογημένοι διάκονοι ποὺ μᾶς διακονοῦσαν, πληρώνοντας κατάφεραν ὥστε νὰ μεταφερθοῦμε σὲ ἓνα πιθὸ ἡσυχό μέρος τῆς φυλακῆς. Ἐκεῖ πήραμε μιὰ ἀνάσα καὶ ὁ καθένας ποὺ ἐρχόταν κοιτοῦσε λίγο τὸν ἑαυτό του ἀναπαυόμενος· καὶ μοῦ ἔφερναν τὸ μωρὸ καὶ τοῦ ἔδιναν γάλα, γιατί εἶχε ἤδη μαραζώσει ἀπὸ τὸν καύσωνα. Μιλοῦσα πρὸς τὴ μητέρα, ἐνθάρρυνα τὸν ἀδελφὸ μου, κρατοῦσα τὸ μωρό· καὶ ἔλιωνα νὰ τοὺς βλέπω νὰ λυποῦνται γιὰ μένα. Ἔτσι περίλυπη ἔμεινα γιὰ πάρα πολλές μέρες, ὥσπου ζήτησα νὰ μείνει καὶ τὸ μωρὸ μαζί μου στὴ φυλακὴ· κι ἐκεῖνο πῆρε τ' ἀπάνω του καὶ ἐγὼ ἀνακουφίσθηκα ἀπὸ τὴ στενοχώρια καὶ τὸν πόνο καὶ νὰ ποὺ ἡ φυλακὴ ἔγινε γιὰ μένα ἀνάκτορο, ὥστε νὰ θέλω νὰ εἶμαι ἐκεῖ περισσότερο ἀπὸ ὅπουδήποτε ἄλλοῦ.

III. Τότε μοῦ εἶπε ὁ ἀδελφός μου: *"Κυρία ἀδελφή, ἡδη ἀξιώθηκες πολλὰ καὶ ἔχεις φτάσει σὲ τέτοια μέτρα ὥστε ἂν ἴσως ζητοῦσες ὀπτασία, θὰ τὴ λάμβανες, γιὰ νὰ σοῦ δεῖχθῆ ἂν θὰ πάρεις ἀναβολὴ ἢ πρόκειται νὰ πάθεις"*. Κι ἐγὼ ποὺ γνώριζα νὰ συνομιλῶ μὲ τὸν Θεό, ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχα βέβαια τόσες εὐεργεσίες, γεμάτη πίστη τοῦ τὸ ὑποσχέθηκα λέγοντας *"θὰ σοῦ πῶ αὖριο"*. Ζήτησα λοιπὸν καὶ μοῦ δείχθηκε αὐτό: εἶδα χάλκινη σκάλα μεγάλου μήκους, ποὺ ἔφτανε ὡς τὸν οὐρανό. Ἦταν τόσο στενὴ ὥστε κανεὶς νὰ μὴν μπορεῖ νὰ τὴν ἀνεβῆ παρὰ ἓνας μόνος. Ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς σκάλας ἦταν μπηγμένα κάθε εἶδους ξίφη, δόρατα, ἄγκιστρα, μαχαίρια, σοῦβλες, γιὰ νὰ πετσοκόβεται ἀπὸ τὰ ἀκόντια καθένας ποὺ ἀνέβαινε ἀπρόσεχτα καὶ δὲν κοίταζε ψηλά. Κάτω ἀπὸ αὐτὴ τὴ σκάλα ὑπῆρχε ἓνα τεράστιο φίδι, ποὺ ἔστηνε ἐνέδρα σὲ αὐτοὺς

που ανέβαιναν τρομάζοντάς τους, γιὰ νὰ μὴν τολμοῦν νὰ ἀνεβαίνουν. Ἀνέβηκε ὁ Σάτυρος, που παρέδωσε ἀργότερα ἐκούσια τὸν ἑαυτό του γιὰ χάρη μας (ἄλλωστε ἤμασταν δικό του οἰκοδόμημα), ἀλλὰ ὅταν μᾶς συνέλαβαν ἀπουσίαζε. Καθὼς λοιπὸν πλησίαζε πρὸς τὴν κορυφὴ τῆς σκάλας, γύρισε καὶ εἶπε: *"Περπετούα, σὲ περιμένω· ἀλλὰ πρόσεχε μὴ σὲ δαγκώσει τὸ φίδι"*. Καὶ εἶπα: *"Δὲ θὰ μὲ πειράξει, χάρη στὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ"*. Καὶ κάτω ἀπ' τὴν σκάλα, σὰν νὰ μὲ φοβόταν, ἔβγαλε λίγο τὸ κεφάλι (τὸ φίδι). Καὶ ὅταν ἀνέβηκα στὸ πρῶτο σκαλοπάτι, τοῦ πάτησα τὸ κεφάλι. Καὶ εἶδα ἐκεῖ ἕναν πολὺ μεγάλο κῆπο καὶ στὴ μέση τοῦ κήπου νὰ κάθεται ἕνας σεβασμιος γέροντας τεράστιος, που ἄρμεγε τὰ πρόβατα κι ἔμοιαζε μὲ βοσκό. Γύρω ἀπὸ αὐτὸν ἔστεκαν πολλὲς χιλιάδες ἀνθρώπων μὲ λευκὰ ἐνδύματα. Σήκωσε τὸ κεφάλι του, μὲ εἶδε καὶ εἶπε: *"Καλωσῆρθες, παιδί μου"*. Καὶ μὲ κάλεσε κοντὰ καὶ μοῦ ἔδωσε προσφάγι· τὸ πῆρα ἐνώνοντας τὰ χέρια μου καὶ ἔφαγα καὶ ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι εἶπαν: *"Αμήν"*. Καὶ ἀπὸ τὸν ἦχο αὐτῆς τῆς φωνῆς ξύπνησα κι ἐνιωθα ἀκόμα σὰν νὰ εἶχα μασήσει κάτι γλυκό. Ἀμέσως τὸ διηγῆθηκα στὸν ἀδελφό· καταλάβαμε ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ μαρτυρήσω. Καὶ ἀπὸ τότε ἄρχισα νὰ μὴν ἔχω καμιὰ προσδοκία σ' αὐτὸν τὸν κόσμο.

IV. Μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες μάθαμε ὅτι ἐπρόκειτο νὰ περάσουμε ἀπὸ ἀκρόαση. Ἔφτασε καὶ ὁ πατέρας μου ἀπὸ τὴν πόλη, μαραμένος ἀπ' τὴν ἀδημονία καὶ ἀνέβηκε πρὸς ἐμένα προσπαθώντας νὰ μὲ καταβάλει λέγοντας: *"Κόρη μου, λυπήσου τὰ ἄσπρα μου μαλλιά· λυπήσου τὸν πατέρα σου, ἂν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομαστῶ πατέρας σου· θυμήσου ὅτι μὲ αὐτὰ τὰ χέρια σὲ σήκωνα ψηλὰ στὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας σου καὶ σοῦ εἶχα ἀδυναμία περισσότερη ἀπ' ὅ,τι στοὺς ἀδελφούς σου· κοίτα τὴ μητέρα σου καὶ τὴ θεία σου, δὲς τὸ γιό σου που δὲν μπορεῖ νὰ ζεῖ μαζί σου. Ἄσε τὰ πείσματα καὶ μὴ μᾶς καταστρέψεις ὅλους· γιατί κανεὶς ἀπὸ μᾶς δὲ θὰ μιλήσει μὲ παρηγοσία, ἂν σοῦ συμβεῖ κάτι"*. Αὐτὰ ἔλεγε σὰν πατέρας κατὰ τὴ συμπάθεια που δειχνουν οἱ γονεῖς καὶ καταφιλοῦσε τὰ χέρια μου καὶ ἔπεφτε μπροστὰ στὰ πόδια μου καὶ δακρῦζοντας δὲ μὲ ἀποκαλοῦσε πιὰ θυγατέρα μὰ κυρία. Ἐγὼ πάλι πονοῦσα γιὰ τὴ στάση τοῦ πατέρα μου, γιατί ἀπὸ ὅλους τοὺς συγγενεῖς μου μόνο αὐτὸς δὲ χαιρόταν γιὰ τὸ μαρτύριό μου. Τὸν παρηγόρησα λοιπὸν λέγοντας: *"Στὸ βῆμα ἐκεῖνο θὰ γίνει αὐτὸ που θέλει ὁ Κύριος· νὰ ξέρεις ὅτι δὲ*

θα βρισκόμαστε στη δική μας ἐξουσία ἀλλὰ στὴν ἐξουσία τοῦ Θεοῦ". Καὶ ἀποχωρίστηκε ἀπὸ μένα ἀγωνιώντας.

V. Τὴν ἡμέρα ποὺ ὀρίστηκε μᾶς ἄρπαξαν γιὰ νὰ μᾶς ἐξετάσουν. Ὅταν φτάσαμε στὴν ἀγορά, κυκλοφόρησε ἀμέσως ἡ φήμη στὰ γύρω μέρη καὶ ἔτρεξε πάρα πολὺς ὄχλος. Ὅταν ἀνεβήκαμε λοιπὸν στὸ βῆμα, οἱ ὑπόλοιποι κατὰ τὴν ἐξέταση ὁμολόγησαν. Στὴ συνέχεια θὰ ἐξεταζόμουν ἐγώ. Παρουσιάστηκε τότε ἐκεῖ μαζί μὲ τὸ παιδί μου ὁ πατέρας μου καὶ τραβώντας με πρὸς αὐτὸν εἶπε: *"Λυπήσου τὸ μωρὸ καὶ κάνε θυσία στοὺς θεοὺς"*. Καὶ κάποιος Ἰλαριανὸς ἐπίτροπος, ποὺ εἶχε λάβει τότε τὴν ἐξουσία νὰ θανατώνει, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀνθύπατου Μινούκιου Ὀππιανοῦ, μοῦ λέει: *"Λυπήσου τὰ ἄσπρα μαλλιά τοῦ πατέρα σου, λυπήσου τὴ νηπιακὴ ἡλικία τοῦ παιδιοῦ· κάνε θυσία γιὰ τὴ σωτηρία τῶν αὐτοκρατόρων"*. Μὰ ἐγὼ ἀποκρίθηκα: *"Δὲ θυσιάζω"*. Καὶ εἶπε ὁ Ἰλαριανός: *"Εἶσαι χριστιανή;"*. Καὶ εἶπα: *"Εἶμαι χριστιανή"*. Καὶ καθὼς προσπαθοῦσε ὁ πατέρας μου νὰ μὲ ρίξει ἀπὸ τὴν ὁμολογία, μὲ διαταγὴ τοῦ Ἰλαριανοῦ πετάχτηκε ἔξω· ἐπιπλέον κάποιος ἀπὸ τοὺς φρουροὺς τὸν χτύπησε μὲ τὸ ραβδί. Πόνεσα πάρα πολὺ καὶ λυπήθηκα τὰ γηρατεία του. Τότε μᾶς καταδικάζει ὅλους στὰ θηρία καὶ κατεβήκαμε μὲ χαρὰ στὴ φυλακὴ. Ἐπειδὴ ὅμως θήλαζα τὸ παιδί καὶ εἶχε συνηθίσει νὰ μένει μαζί μου στὴ φυλακὴ, στέλνω στὸν πατέρα μου τὸν διάκονο Πομπόνιο ζητώντας τὸ μωρό. Ἀλλὰ ὁ πατέρας δὲν τὸ ἔδωσε. Ἄλλ' ὅμως, ὅπως ὁ Θεὸς οἰκονόμησε, οὔτε τὸ παιδί ἐπιθύμησε ἀπὸ τότε μαστούς, οὔτε καὶ σὲ μένα παρουσιάστηκε κάποια φλεγμονή· ἴσως γιὰ νὰ μὴν καταπονηθῶ ἀπὸ τὴ φροντίδα τοῦ παιδιοῦ ἢ ἀπὸ τὸν πόνο τῶν μαστῶν.

VI. Μετὰ ἀπὸ λίγες μέρες, ἐνῶ ὅλοι προσευχόμασταν, ξαφνικὰ στὰ μισὰ τῆς προσευχῆς ἔβγαλα φωνὴ καὶ εἶπα τὸ ὄνομα τοῦ Δεινοκράτη. Καὶ ἔμεινα κατάπληκτη, γιὰτὶ δὲν τὸν εἶχα θυμηθεῖ ποτὲ παρὰ μόνο τότε· πόνεσα καθὼς θυμήθηκα τὸ θάνατό του. Ὅμως ἀμέσως ἔνιωσα ὅτι ἀξιώθηκα νὰ κάνω δέηση γι' αὐτὸν καὶ ἄρχισα νὰ προσεύχομαι πρὸς τὸν Κύριο πάρα πολὺ μὲ στεναγμούς. Αὐτόματα ἐκείνη τὴ νύχτα μοῦ φανερώθηκε τὸ ἐξῆς: Βλέπω τὸ Δεινοκράτη νὰ βγαίνει ἀπὸ τόπο σκοτεινὸ, ὅπου βρίσκονταν κι ἄλλοι πολλοὶ ποὺ ἔσκαγαν ἀπὸ ζέστη καὶ διψοῦσαν, νὰ ἔχει βρώμικο ροῦχο καὶ νὰ εἶναι χλωμός· καὶ τὸ τραῦμα ἦταν στὸ πρόσωπό του, ποὺ

εἶχε ἀκόμα ὅταν πέθανε. Αὐτός, λοιπόν, ὁ Δεινοκράτης, ποὺ ἦταν καὶ ἀδελφός μου κατὰ σάρκα, εἶχε πεθάνει ἑπτὰ χρονῶν ἔχοντας ἀρρωστήσει καὶ ἔχοντας σαπίσει τὸ πρόσωπό του ἀπὸ διαβρωτικὸ ἀπόστημα, ἔτσι ποὺ ὁ θάνατός του ἦταν ἀπεχθὴς σὲ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Ἔβλεπα, λοιπόν, μεγάλη ἀπόσταση ἀνάμεσα σὲ αὐτὸν καὶ σὲ μένα, ὥστε δὲν μπορούσαμε νὰ προσεγγίσουμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Στὸν τόπο ἐκεῖνο ποὺ ἦταν ὁ ἀδελφός μου ὑπῆρχε μία κολυμβήθρα γεμάτη νερό, ἀλλὰ ἡ κρηπίδα τῆς ἦταν πρὸ ψηλὰ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ παιδιοῦ. Ὁ Δεινοκράτης τεντωνόταν πρὸς αὐτὴ ἐπιθυμώντας νὰ πιεῖ. Κι ἐγὼ πονοῦσα, γιατί ἐνῶ ἡ κολυμβήθρα ἦταν γεμάτη νερό, τὸ παιδί δὲν μπορούσε νὰ πιεῖ ἐξαιτίας τοῦ ὕψους τῆς. Τότε ξύπνησα· κατάλαβα ὅτι ὁ ἀδελφός μου ὑπέφερε. Εἶχα ὡστόσο τὴν πεποίθηση ὅτι μπορούσα νὰ τὸν βοηθήσω κατὰ τὶς ἐνδιάμεσες ἡμέρες ποὺ μᾶς ὀδήγησαν κάτω στὴν ἄλλη φυλακή, αὐτὴ τοῦ χιλιάρχου, γιατί ἐκεῖ κοντὰ βρισκόταν ἡ παλαιστρα, ὅπου θὰ θηριομαχοῦσαμε. Θὰ γινόταν μάλιστα γιορτὴ γιὰ τὰ γενέθλια τοῦ Καίσαρα. Τελικὰ προσευχήθηκα μέρα καὶ νύχτα ἔντονα καὶ μὲ στεναγμούς καὶ ἀξίωσα νὰ μοῦ χαρισθεῖ αὐτός.

VII. Καὶ ἀμέσως τὸ βράδυ ποὺ μείναμε ἀλυσοδεμένοι μοῦ φανερώθηκε τὸ ἔξις: Βλέπω στὸν τόπο ποὺ εἶχα δεῖ τὸ Δεινοκράτη νὰ εἶναι καθαρὸς στὸ σῶμα καὶ καλοντυμένος καὶ νὰ δροσίζεται· καὶ ἐκεῖ ποὺ ἦταν τὸ τραῦμα βλέπω οὐλὴ· καὶ ἡ κρηπίδα τῆς κολυμβήθρας εἶχε κατεβεῖ ὡς τὸν ἀφαλό του. Ἀπὸ αὐτὴ ἔρρεε ἀσταμάτητα νερό. Ἐπάνω ἀπὸ τὴν κρηπίδα ὑπῆρχε γεμάτο ἓνα χρυσὸ ἀγγεῖο. Ὁ Δεινοκράτης πλησίασε καὶ ἄρχισε νὰ πίνει ἀπὸ αὐτὸ καὶ τὸ ἀγγεῖο δὲν ἄδειαζε. Ὅταν χόρτασε, ἄρχισε νὰ παίξει καὶ χαιρόταν ὅπως τὰ νήπια. Τότε ξύπνησα καὶ κατάλαβα ὅτι μετατέθηκε ἀπὸ τὶς τιμωρίες.

VIII. Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες κάποιος στρατιώτης μὲ τὸ ὄνομα Πούδης, ὁ προϊστάμενος τῆς φυλακῆς, ἄρχισε μὲ πολὺ ζήλο νὰ μᾶς ἀποδίδει τιμὲς καὶ νὰ δοξάζει τὸ Θεὸ κατανοώντας ὅτι γύρω ἀπὸ μᾶς ὑπῆρχε μεγάλη δύναμη. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐμπόδιζε πολλοὺς νὰ ἔρθουν πρὸς ἐμᾶς γιὰ νὰ ἀλληλοπαρηγορηθοῦμε. Ἔφτασε, λοιπόν, ἡ μέρα τῶν ἐπιδείξεων καὶ ἔρχεται πρὸς ἐμένα ὁ πατέρας μου μαραμένος ἀπὸ τὴν ἀκηδία καὶ ἄρχισε νὰ μαδάει τὸ πηγοῦνι του καὶ νὰ πέφτει κάτω καὶ μπρούμυτα πεσμένος νὰ κακολογεῖ καὶ νὰ κα-

ταριέται τὰ χρόνια του καὶ νὰ λέει τέτοια λόγια ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ταρακουνήσουν ὅλη τὴ γῆ. Κι ἐγὼ πενθοῦσα γιὰ τὰ ταλαίπωρα γηρατεῖά του.

IX. Μιὰ μέρα πρὶν ἀπὸ τὴ θηριομαχία βλέπω ἓνα τέτοιο ὄραμα: Ὁ Πομπόνιος ὁ διάκονος ἦρθε, λέει, κοντὰ στὴν πόρτα τῆς φυλακῆς καὶ χτύπησε δυνατὰ. Βγήκα ἔξω καὶ τοῦ ἄνοιξα· ἦταν ντυμένος μὲ ἓνα λαμπρὸ ἔνδυμα καὶ φοροῦσε ζώνη καὶ εἶχε καὶ χρωματιστὰ παπούτσια. Μοῦ λέει: *"Σὲ περιμένω, ἔλα"*. Καὶ κράτησε τὰ χέρια μου καὶ πορευτήκαμε μέσα ἀπὸ δύσκολους καὶ ἀνάποδους τόπους. Μόλις φτάσαμε στὸ ἀμφιθέατρο, μὲ ἔβαλε μὲς στὴ μέση καὶ μοῦ λέει: *"Μὴ φοβηθεῖς, εἶμαι ἐδῶ μαζί σου κακοπαθώντας μὲ σένα"*. Καὶ ἔφυγε. Καὶ νά, βλέπω πάρα πολὺ κόσμο νὰ παρακολουθεῖ τὸ θέαμα προσηλωμένος. Κι ἐγὼ ποὺ γνώριζα ὅτι εἶχα καταδικαστεῖ στὰ θηρία, ἀποροῦσα ποὺ δὲ μοῦ ἔκαναν ἐπίθεση. Ἐναντίον μου ἦρθε ἓνας ἄσχημος Αἰγύπτιος μαζί μὲ τοὺς ὑπηρέτες του, γιὰ νὰ πολεμήσει μαζί μου. Κοντὰ μου ἔρχεται ἓνας πανέμορφος νέος, ποὺ ἄστραφτε ἀπὸ ὁμορφιὰ καὶ ἄλλοι μαζί του ὠραῖοι νέοι, γιὰ νὰ μὲ ὑπηρετοῦν καὶ νὰ μὲ φροντίζουν. Καὶ ξεντύθηκα, καὶ ἔγινα ἄντρας. Καὶ ἄρχισαν αὐτοὶ ποὺ μὲ πρόσεχαν νὰ μὲ ἀλείφουν μὲ λάδι, ὅπως συνηθίζεται στοὺς ἀγῶνες· ἀπέναντι βλέπω ἐκεῖνον τὸν Αἰγύπτιο νὰ κυλιέται μὲς στὴ σκόνη. Βγήκε τότε ἓνας ἄντρας τεράστιου μεγέθους, ποὺ ξεπερνοῦσε τὴν κορυφὴ τοῦ ἀμφιθεάτρου, φοροῦσε ροῦχο μὲ πορφύρα ποὺ κρεμόταν ἀπὸ τοὺς ὤμους ἀλλὰ καὶ μπροστὰ στὸ στήθος· εἶχε καὶ παπούτσια στολισμένα ἀπὸ χρυσὸ καὶ ἀσῆμι καὶ κρατοῦσε ραβδὶ σὰν κάποιος ποὺ δίνει τὰ βραβεῖα ἢ προστατεύει τοὺς μονομάχους. Κρατοῦσε ἐπίσης χλωρὰ κλαδιὰ μὲ χρυσὰ μῆλα. Ζήτησε νὰ γίνῃ ἡσυχία καὶ εἶπε: *"Αὐτὸς ὁ Αἰγύπτιος, ἂν τὴ νικήσει, θὰ τὴ σκοτώσει μὲ μαχαίρι· αὐτὴ ὅμως, ἂν τὸν νικήσει, θὰ πάρει αὐτὸ τὸ κλαδί"*. Καὶ ἀπομακρύνθηκε. Ἐκεῖνος ἤθελε νὰ κρατήσῃ τὰ πόδια μου κι ἐγὼ χτυποῦσα μὲ κλωτσιές τὸ πρόσωπό του. Ξαφνικὰ σηκώθηκα στὸν ἀέρα καὶ ἄρχισα νὰ τὸν χτυπάω σὰν νὰ μὴν πατοῦσα στὴ γῆ. Βλέποντας ὅμως ὅτι ἀκόμα δὲν τὸν κέρδιζα, σταύρωσα τὰ χέρια μου πλέκοντας τὰ δάχτυλα, τὸν ἔπιασα ἀπὸ τὸ κεφάλι, τὸν ἔριξα μπρούμητα καὶ τοῦ πάτησα τὸ κεφάλι. Ὁλος ὁ κόσμος ἄρχισε νὰ κραυγάζει καὶ οἱ φροντιστὲς μου καμάρωναν. Πλησίασα τὸ βραβευτὴ καὶ πῆρα τὸ κλαδί. Μὲ ἀγκάλιασε φιλώντας με καὶ εἶπε: *"Εἰρήνη σὲ σένα, κόρη μου"*. Καὶ ἀμέσως ἄρχισα νὰ

βαδίζω μὲ δόξα πρὸς μία πύλη ποῦ ὀνομαζόταν Ζωτική. Καὶ ξύπνησα. Τότε συνειδητοποίησα ὅτι ἡ μάχη ποῦ μὲ περίμενε δὲ θὰ ἦταν πρὸς θηρία ἀλλὰ πρὸς τὸ διάβολο καὶ κατάλαβα ὅτι θὰ τὸν νικήσω. Αὐτὰ ἔγραψα μέχρι μιὰ μέρα πρὶν ἀπὸ τὴν ἀπόδοση τῶν τιμῶν. Ὅσα θὰ γίνουν στὸ ἀμφιθέατρο, ἄς τὰ συγγράφει ὁποῖος θέλει».

X. Ἀλλὰ καὶ ὁ μακαριστὸς Σάτυρος συγγράφοντας ἀπὸ μόνος του καὶ ὁ ἴδιος τὴ δική του ὀπτασία φανέρωσε τέτοια πράγματα λέγοντας: «Ἦμασταν ἤδη, λέει, σὰν νὰ εἶχαμε μαρτυρήσει καὶ σὰν νὰ εἶχαμε βγεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα, μᾶς βάσταζαν τέσσερις ἄγγελοι πηγαίνοντάς μας πρὸς τὴν ἀνατολή καὶ τὰ χέρια μας πιά δὲν ἄγγιζαν. Προχωρούσαμε, λοιπόν, πρὸς τὰ ψηλότερα, ὅμως ὄχι ἀνάσκελα παρὰ σὰν νὰ περπατούσαμε κανονικὰ μᾶς πῆγαιναν. Καὶ μάλιστα, ὅταν βγήκαμε ἀπὸ τὸν πρῶτο κόσμο εἶδαμε λαμπρότατο φῶς. Εἶπα στὴν Περπετούα (ἦταν δίπλα μου): *"Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ἀκριβῶς ποῦ μᾶς ὑποσχέθηκε ὁ Κύριος· ἐκπληρώθηκε σὲ μᾶς ἡ ὑπόσχεση"*. Ἐνῶ αἰωρούμασταν πιασμένοι ἀπὸ τοὺς τέσσερις ἀγγέλους, ἐμφανίστηκε ἓνα μεγάλο στάδιο, ποῦ ἦταν ἀκριβῶς σὰν κήπος καὶ εἶχε τριανταφυλλιές καὶ κάθε εἶδος λουλουδιῶν. Τὸ ὕψος τῶν δέντρων ἔφτανε τὸ ὕψος κυπαρισσιῶν καὶ τὰ φύλλα τοὺς ἔπεφταν ἀκατάπαυστα. Οἱ τέσσερις ἄγγελοι ἦταν μαζί μας σὲ αὐτὸν τὸν κήπο, ὁ ἓνας πρὸ ἔνδοξος ἀπὸ τὸν ἄλλο, ἐμεῖς καὶ αὐτοὶ ποῦ μᾶς μετέφεραν. Ἐπειδὴ ἐμεῖς φοβηθήκαμε καὶ ἀπορήσαμε, μᾶς ἄφησαν κάτω καὶ σηκώθηκαν. Παίρνοντας τὸ δρόμο διασχίσαμε τὸ χῶρο αὐτὸ τῶν ἀγώνων μὲ τὰ πόδια. Ἐκεῖ βρήκαμε τὸν Ἰουκοῦνδο καὶ τὸν Ἀρτάξιο, ποῦ τοὺς κρέμασαν ζωντανούς σ' αὐτὸ τὸ διωγμὸ, εἶδαμε καὶ τὸ μάρτυρα Κόιντο, ποῦ πέθανε στὴ φυλακή. Ψάχναμε καὶ τοὺς ὑπόλοιπους, ποῦ νὰ εἶναι ἄραγε. Καὶ μᾶς εἶπαν οἱ ἄγγελοι: *"Ἐλᾶτε πρῶτα μέσα γιὰ νὰ ἀγκαλιάσετε καὶ νὰ φιλήσετε τὸν Κύριο"*.

XI. Ἔτσι, φτάσαμε κοντὰ στὸν τόπο ἐκεῖνο ποῦ ἔχει τοίχους, οἱ ὁποῖοι μοιάζουν νὰ ἔχουν χτιστεῖ ἀπὸ φῶς· καὶ πρὶν νὰ μποῦμε ἀπὸ τὴν πόρτα τοῦ τόπου ἐκείνου, οἱ τέσσερις ἄγγελοι μᾶς ἔντυσαν μὲ λευκὲς στολές. Καὶ μπήκαμε καὶ ἀκούσαμε μία φωνὴ ἑνωμένη κάποιων ποῦ ἔλεγον: *"Ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος"*, ἀκατάπαυστα. Εἶδαμε,

λοιπόν, στὸ μέσο ἐκείνου τοῦ τόπου νὰ κάθεται κάποιος ποὺ ἔμοιαζε μὲ ἡλικιωμένο ἄνθρωπο· αὐτοῦ οἱ τρίχες ἦταν ὅμοιες μὲ τὸ χιόνι, μὰ τὸ πρόσωπό του ἦταν νεανικό, τὰ πόδια του δὲν τὰ εἶδαμε. Τέσσερις πρεσβύτεροι ἦταν στὰ δεξιά του καὶ τέσσερις στὰ ἀριστερά του καὶ πίσω ἀπὸ τοὺς τέσσερις πολλοὶ πρεσβύτεροι. Μὲ θαυμασμό μπήκαμε καὶ σταθήκαμε ἐνώπιον τοῦ θρόνου, οἱ τέσσερις ἄγγελοι μᾶς σήκωσαν καὶ τὸν φιλήσαμε καὶ μὲ τὸ χέρι του κράτησε τὰ πρόσωπά μας. Οἱ ὑπόλοιποι πρεσβύτεροι εἶπαν πρὸς ἐμᾶς: *"Ἄς σηκωθοῦμε καὶ ἄς προσευχηθοῦμε"*. Καὶ ἀφοῦ εἰρηνεύσαμε, οἱ πρεσβύτεροι μᾶς ἀπέστειλαν λέγοντας: *"Πηγαίνετε καὶ νὰ χαίρεστε"*. Εἶπα στὴν Περπετούα: *"Ἐχεις αὐτὸ ποὺ ἤθελες"*. Καὶ εἶπε: *"Εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ καὶ εὐχομαι, ὅπως γεννήθηκα σωματικῶς μὲ χαρά, περισσότερο νὰ χαρῶ τώρα"*.

XII. Βγήκαμε καὶ εἶδαμε μπροστὰ στὴν πόρτα τὸν ἐπίσκοπο Ὀπτάτο καὶ τὸν πρεσβύτερο Ἀσπάσιο χωρισμένους πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ περὶλυτους. Καὶ πέφτοντας στὰ πόδια μας μᾶς εἶπαν: *"Συμφιλιῶστε μας μεταξύ μας, γιατί βγήκατε καὶ μᾶς ἀφήσατε ἔτσι"*. Καὶ εἶπαμε πρὸς αὐτούς: *"Ἐσὺ δὲν εἶσαι ὁ δικός μας Πάπας καὶ ἐσὺ πρεσβύτερος; Γιατὶ πέσατε ἔτσι μπροστὰ στὰ δικά μας τὰ πόδια;"* Τοὺς σπλαγχνιστήκαμε καὶ τοὺς ἀγκαλιάσαμε. Ἡ Περπετούα ἄρχισε νὰ συνομιλεῖ μὲ αὐτούς στὰ ἑλληνικὰ καὶ φύγαμε μαζί τους γιὰ τὸν κῆπο κάτω ἀπὸ τὶς τριανταφυλλιές. Καθὼς αὐτοὶ μιλοῦσαν μαζί μας, οἱ ἄγγελοι εἶπαν πρὸς αὐτούς: *"Ἀφήστε αὐτούς νὰ ἀπολαύσουν τὴν ἀναψυχὴ καὶ ἂν ἔχετε διχοστασίες μεταξύ σας, νὰ συγχωρέσετε ἐσεῖς ὁ ἓνας τὸν ἄλλο"*. Καὶ τοὺς ἐπέπληξαν καὶ εἶπαν στὸν Ὀπτάτο: *"Νὰ ἐπαναφέρεις στὸν ἴσιο δρόμο τὸ λαό σου, γιατί ἔρχονται σὲ σένα ὅλοι μαζί μὲ τέτοιο τρόπο σὰν νὰ γυρίζουν ἀπὸ ἵπποδρομίες καὶ καβγαδίζοντας γι' αὐτές"*. Καὶ νιώσαμε ὅτι αὐτοὶ ἤθελαν νὰ κλείσουν τὶς πόρτες. Καὶ ἀρχίσαμε νὰ ἀναγνωρίζουμε ἐκεῖ πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἀδελφοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς μάρτυρες. Καὶ ὅλοι τρεφόμεσταν ἀπὸ μία ἀνεκδιήγητη εὐωδία, ποὺ δὲν τὴ χορταίναμε. Καὶ ἀμέσως ξύπνησα χαρούμενος».

XIII. Τὰ ὀράματα αὐτὰ τῶν μαρτύρων Σατύρου καὶ Περπετούας, τὰ ὁποῖα οἱ ἴδιοι συνέγραψαν, γρήγορα ἐπιβεβαιώθηκαν. Ἄλλὰ καὶ τὸν Σεκοῦνδο σύντομα ὁ Θεὸς τὸν μετέθεσε ἀπὸ τὸν κόσμὸ στὴ φυλακὴ μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ ἀξιώθηκε νὰ τὸν καλέσει ὁ Θεὸς

γλιτώνοντας πάντως τὴ θηριομαχίᾳ. Ὡστόσο τὸ ξίφος διαπέρασε τὸ σῶμα του ἀλλὰ ὄχι καὶ τὴν ψυχὴ του.

XIV. Ἀλλὰ καὶ στὴ Φηλικιτάτη δόθηκε ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ μὲ τέτοιον τρόπο: Ἐκεῖνη, ἐπειδὴ συνέλαβε καὶ ἦταν ἔγκυος ὀχτῶ μηνῶν, ὀδυρόταν πάρα πολὺ (διότι δὲν ἐπιτρέπεται σὲ ἔγκυμονοῦσα νὰ θηριομαχεῖ ἢ νὰ τιμωρεῖται), μήπως τὸ ἀθῶο αἷμα τῆς χυθεῖ ἀργότερα μαζί μὲ ἄλλα ἀνόσια. Ἀλλὰ καὶ οἱ συμμάρτυρές τῆς ἦταν περίλυποι, ἐπειδὴ δὲν ἤθελαν νὰ ἐγκαταλείψουν μία τόσο καλὴ συνοδοιπόρο στὸ δρόμο τῆς ἴδιας ἐλπίδας. Τρεῖς μέρες, λοιπόν, πρὶν τὸ πάθος τοὺς ἐνώθησαν μὲ κοινὸ στεναγμὸ καὶ προσευχήθηκαν πρὸς τὸν Κύριο. Καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν προσευχὴ τὴν ἔπιασαν οἱ πόνοι τῆς γέννας, ποὺ ἦταν πιὸ δύσκολοι, ὅπως συμβαίνει στὸν ὄγδοο μῆνα. Κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ τοκετοῦ ὑπέφερε καὶ πονοῦσε. Κάποιος ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτες ποὺ τὴν παρατηροῦσαν τῆς εἶπε: «*Ἄν τῶρα πονᾷς ἔτσι, τί ἔχεις νὰ πάθεις ὅταν ριχτεῖς στὰ θηρία, τὰ ὁποῖα δὲν ὑπολόγισες, ὅταν περιφρόνησες τὶς θυσίες καὶ δὲ θέλησες νὰ θυσιάσεις;*» Καὶ ἐκεῖνη ἀποκρίθηκε: «*Τῶρα ἐγὼ παθαίνω αὐτὸ ποὺ παθαίνω. Ἐκεῖ ὅμως ἄλλος θὰ εἶναι Ἐκεῖνος ποὺ θὰ πάσχει γιὰ μένα μέσα μου, γιατί ἐγὼ πάσχω γιὰ χάρις Του*». Γέννησε κορίτσι, τὸ ὁποῖο πῆρε μαζί τῆς μία ἀπὸ τὶς ἀδελφές καὶ τὸ μεγάλωσε σὰν κόρη τῆς.

XV. Σὲ μένα, λοιπόν, ἂν καὶ εἶμαι ἀνάξιος, ἐπέτρεψε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα νὰ καταγράψω τὰ γεγονότα ποὺ ἀκολούθησαν μετὰ τοὺς τιμητικούς ἀγῶνες. Ὡστόσο, ἀκολουθώντας τὴν προτροπὴ τῆς μακαριστῆς Περπετούας, ἐκπληρώνω αὐτὸ ποὺ μὲ πρόσταξε νὰ κάνω. Καθὼς περνοῦσαν περισσότερες μέρες, αὐτοὶ ἦταν ἀκόμα στὴ φυλακὴ. Ἡ μεγαλόφρων καὶ ἀνδρεία πράγματι Περπετούα, ἐπειδὴ ὁ χιλιάρχος τοὺς συμπεριφερόταν πιὸ βάνουσα, καθὼς κάποιοι τὸν διαβεβαίωσαν –μάταια βέβαια– ὅτι πρέπει νὰ φοβᾶται μήπως βγοῦν κρυφὰ ἔξω ἀπὸ τὴ φυλακὴ μὲ μαγικὰ κόλπα, μίλησε ἐνώπιόν του λέγοντας: «*Γιατί δὲ μᾶς ἀφήνεις νὰ ἀναλάβουμε τὶς δυνάμεις μας, ἀφοῦ εἴμαστε οἱ ὀνομαστοὶ κατάδικοι ποὺ πρόκειται νὰ καταβροχθισθοῦμε στὰ γενέθλια τοῦ Καίσαρα; Ἄλλωστε πρὸς δόξαν σου δὲν εἶναι ἂν προσέλθουμε δυναμωμένοι;*» Μὲ αὐτὰ ἔφριξε καὶ μαλάκωσε ὁ χιλιάρχος καὶ πρόσταξε νὰ τοὺς συμπεριφέρονται πιὸ ἀνθρώπινα, ἔτσι ὥστε καὶ ὁ ἀδελφός τῆς καὶ κάποιοι ἄλλοι νὰ μπορέσουν

νὰ μποῦν καὶ νὰ ξεκουραστοῦν μαζί τους. Τότε πίστεψε καὶ αὐτὸς ὁ ἀρχηγὸς τῆς φυλακῆς.

XVI. Ἀλλὰ καὶ μία ἡμέρα πρὶν, ποῦ συνηθίζεται νὰ γίνεται ἐκεῖνο τὸ τελευταῖο δεῖπνο, τὸ ὁποῖο ὀνομάζουν ἐλεύθερο, τὸ ὁποῖο ὁμως γι' αὐτοὺς δὲν ἀποτελοῦσε ἐλεύθερο δεῖπνο ἀλλὰ ἀγάπη, μὲ τὸ θάρρος ποῦ τοὺς διέκρινε μιλοῦσαν πρὸς τὸ λαὸ ποῦ στεκόταν ἐκεῖ προειδοποιώντας τους μὲ πολλὴ παρρησία γιὰ τὴν κρίση τοῦ Θεοῦ καὶ ὁμολογώντας τὴ μακαριότητα τοῦ δικοῦ τους μαρτυρίου. Καταγελοῦσαν τὴν περιέργεια τῶν περαστικῶν καὶ ὁ Σάτυρος ἔλεγε: *«Ἡ αὐριανὴ ἡμέρα δὲ σᾶς εἶναι ἀρκετὴ; Γιατὶ κοιτᾶτε μὲ εὐχαρίστηση αὐτοὺς ποῦ μισεῖτε; Σήμερα φίλοι, αὔριο ἐχθροί. Ὡστόσο παρατηρήστε προσεκτικὰ τὰ πρόσωπά μας, γιὰ νὰ μᾶς ἀναγνωρίσετε ἐκείνη τὴν ἡμέρα (τῆς Δευτέρας Παρουσίας)»*. Ἔτσι ὅλοι ἔφευγαν ἀπὸ ἐκεῖ κατάπληκτοι· ἀπὸ αὐτοὺς πάρα πολλοὶ πίστευσαν.

XVII. Ἀνέτειλε ἡ μέρα τῆς νίκης τους καὶ βγήκαν ἀπὸ τὴ φυλακὴ πρὸς τὸ στάδιο σὰν νὰ πηγαιναν στὸν οὐρανό, χαρούμενοι καὶ γελαστοί, λιγάκι τρέμοντας, περισσότερο ἀπὸ χαρὰ παρὰ ἀπὸ φόβο. Ἡ Περπετούα ἀκολουθοῦσε βαδίζοντας ἥρεμα σὰν ἀρχόντισσα τοῦ Χριστοῦ μὲ ἐγρήγορη στὸ βλέμμα ἀντικρούοντας μὲ τὴ ματιὰ της τὰ βλέμματα ὄλων. Τὸ ἴδιο καὶ ἡ Φηλικιτάτη χαρούμενη γιὰ τὸν ὑγιῆ τοκετὸ ποῦ τῆς ἐπέτρεψε νὰ θηριομαχήσει, ἀπὸ αἶμα σὲ αἶμα, ἀπ' τὴ μαμμὴ στὴ μονομαχία, ἔμελλε νὰ λουστῆ μετὰ τὸν τοκετὸ σὲ δεῦτερο βάπτισμα, δηλαδὴ στὸ ἴδιο της τὸ αἶμα. Ὅταν πλησίασαν στὸ στάδιο, τοὺς ὑποχρέωναν νὰ ντυθοῦν, οἱ ἄντρες σὰν ἱερεῖς τοῦ Κρόνου καὶ οἱ γυναῖκες τῆς Δήμητρας· ἀλλὰ ἡ εὐγενέστατη ἐκείνη Περπετούα ἀγωνίστηκε μὲ παρρησία ὡς τὸ τέλος. Ἔλεγε λοιπόν: *«Γι' αὐτὸ φτάσαμε ἐκούσια ὡς ἐδῶ, γιὰ νὰ μὴν ἠττηθεῖ ἡ ἐλευθερία μας· γι' αὐτὸ παραδώσαμε τὴ ζωὴ μας, γιὰ νὰ μὴν πράξουμε τίποτα τέτοιο· αὐτὸ συμφωνήσαμε μαζί σας»*. Ἀναγνώρισε ἡ ἀδικία τὸ δίκιο καὶ ἐπέτρεψε ἔπειτα ὁ χιλιάρχος νὰ μποῦνε ἔτσι ὅπως ἦταν. Καὶ ἡ Περπετούα ἔψαλλε πατώντας ἤδη τὴν κεφαλὴ τοῦ Αἰγύπτιου. Ὁ Ρεουκάτος πάλι καὶ ὁ Σατορνίλος καὶ ὁ Σάτυρος μιλοῦσαν πρὸς τὸν ὄχλο ποῦ παρακολουθοῦσε. Καὶ περνώντας μπροστὰ ἀπὸ τὸν Ἰλαριανὸ μὲ χειρονομίες καὶ νεύματα εἶπαν: *«Ἐσὺ ἐμᾶς καὶ σένα ὁ Θεός»*. Μ' αὐτὰ ἐξαγριώθηκε ὁ ὄχλος καὶ φώναξε νὰ

τοὺς μαστιγώσουν· οἱ ἅγιοι ὁμως χάρηκαν ποὺ ὑπέμειναν κάτι ἀπὸ τὰ πάθη τοῦ Κυρίου.

XVIII. Ἄλλὰ Αὐτὸς ποὺ εἶπε «*Αἰτεῖσθε καὶ λήψεσθε*» (πβ. Μθθ. 7, 7) ἔδωσε σ' αὐτοὺς ποὺ ζήτησαν ἐκείνη τὴ δόξα ποὺ ἐπιθύμησε καθένας ἀπ' αὐτούς. Δηλαδή, ἂν ποτὲ συζητοῦσαν μεταξύ τους γιὰ τὴν ἐπιθυμία του μαρτυρίου, ὁ Σατορνίλος π.χ. ἔλεγε ὅτι αὐτὸς ἤθελε νὰ ριχτεῖ σὲ ὅλα τὰ θηρία, γιὰ νὰ λάβει ἐνδοξότερο στέφανο. Στὴν ἀρχή, λοιπόν, τοῦ θεάματος αὐτὸς μαζί μὲ τὸν Ρεουκάτο ὑπέμεινε τὴ λεοπάρδαλη· ἀλλὰ καὶ ὕστερα κατασπαράχθηκε πάνω στὴ γέφυρα ἀπὸ ἀρκούδα. Ὁ Σάτυρος πάλι τίποτε ἄλλο δὲν ἀπεχθανόταν παρὰ τὴν ἀρκούδα καὶ ποθοῦσε νὰ τελειωθεῖ μὲ ἓνα δάγκωμα λεοπάρδαλης. Τελικά, σύρθηκε μόνο δεμένος μὲ σχοινὶ κάτω ἀπὸ ἀγριόχοιρο, ἐνῶ ὁ θηριοδασκαστὴς ποὺ τὸν ἔβαλε κάτω ἀπὸ τὸν ἀγριόχοιρο τραυματίστηκε ἀπὸ τὸ θηρίο τόσο ὥστε νὰ πεθάνει μίαν ἡμέρα μετὰ τοὺς ἀγῶνες. Ἄλλὰ παρόλο ποὺ δέθηκε γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει καὶ ἀρκούδα, πάλι ὑγίης παρέμεινε, γιὰτὶ ἡ ἀρκούδα δὲ θέλησε νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ κλουβὶ τῆς.

XIX. Γιὰ τὶς μακάριες ὁμως κοπέλες ὁ διάβολος ἐτοίμασε ἀγριότατη δάμαλη ἐκφράζοντας μέσα ἀπὸ τὸ θηρίο τὸ φθόνον του πρὸς τὴ γυναικεία τους φύση. Τότε, λοιπόν, τὶς γύμνωσαν, τὶς ἔβαλαν μέσα σὲ δίχτυα καὶ τὶς παρουσίασαν. Ὁ ὄχλος ὁμως ἔδειξε ἀποστροφή βλέποντας τὴ μιὰ τρυφερὴ κόρη καὶ τὴν ἄλλη ἀκόμα νὰ στάζει γάλα ἀπὸ τοὺς μαστοὺς ἀπὸ τὴν πρόσφατη λοχεία. Γι' αὐτὸ τὶς πῆραν πάλι καὶ τὶς ἔντυσαν· ὅταν, λοιπόν, ξαναμπῆκαν πρῶτῃ ἡ Περπετούα χτυπήθηκε ἀπὸ τὰ κέρατα τῆς δαμάλεως κι ἔπεσε πρὸς τὰ πίσω. Τότε ἀνακάθησε, μάζεψε τὸ χιτῶνα ἀπὸ τὴν πλευρά τῆς καὶ σκέπασε τὸ μηρό τῆς, γιὰτὶ αἰσθάνθηκε περισσότερο τὴν ντροπὴ παρὰ τὸν πόνο. Καὶ ψάχνοντας μιὰ πόρπη ἔδεσε τὰ μαλλιά τῆς· γιὰτὶ πίστευε ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ βλέπουν τὴ μάρτυρα μὲ ἀνακατεμένα τὰ μαλλιά τῆς γιὰ νὰ μὴ νομίζουν ὅτι πενθεῖ γιὰ ἐκεῖνο ποὺ ἡ ἴδια θεωροῦσε τιμὴ τῆς. Καὶ πιάνοντας τὸ χέρι τῆς Φηλικιτάτης στάθηκαν ὀρθιες μαζί. Ὅταν καταλάγιασε ἡ σκληρότητα τοῦ ὄχλου, τὶς ἀνέβασαν στὴ Ζωτικὴ πύλη. Ἐκεῖ τὴν Περπετούα τὴν κράτησε ἓνας κατηχούμενος μὲ τὸ ὄνομα Ρούστικος· αὐτὴ σὰν νὰ ξυπνοῦσε ἀπὸ ὕπνο (γιὰτὶ βρισκόταν σὲ ἔκσταση μὲ τὴ χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος), κοίταξε γύρω τῆς καὶ πρὸς κατάπληξη ὄλων εἶπε: «*Πότε θὰ*

μᾶς ρίξουν σ' αὐτὴ τῆ δάμαλη ποὺ λένε;». Καὶ ὅταν ἄκουσε ὅτι εἶχε ἤδη βγεῖ ἐναντίον της, δὲν τὸ πίστεψε μέχρι ποὺ εἶδε τὰ σημάδια τῆς πληγῆς στὸ σῶμα της. Φώναξε τὸν ἀδελφὸ της, ποὺ ἦταν κι αὐτὸς κατηχούμενος, καὶ τοὺς παρακαλοῦσε νὰ παραμείνουν πιστοὶ καὶ νὰ ἀγαποῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλο καὶ νὰ μὴ σκανδαλιστοῦν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ μαρτύρια.

*Μαρτύριον τῆς Ἁγίας Περπετούας καὶ τῶν σὺν αὐτῇ.
Μικρογραφία ἐκ τοῦ Βασιλειανοῦ Μηνολογίου (1' αἰ.).*

XX. Σὲ ἄλλη πύλη ὁ Σάτυρος μιλοῦσε μὲ τὸ στρατιώτη Πούδη λέγοντας: «*Ὅπως τὸ εἶχα προειπεῖ οὔτε ἓνα θηρίο δὲ μὲ ἄγγιξε μέχρι τώρα. Καὶ νὰ τώρα, γιὰ νὰ πιστέψεις μὲ ὅλη σου τὴν καρδιά, προσέρχομαι καὶ τελειῶνω μὲ ἓνα δάγκωμα λεοπάρδαλης.*» Καὶ ἀμέσως στὸ τέλος τοῦ θεάματος ἔριξαν σὲ αὐτὸν λεοπάρδαλη καὶ μὲ ἓνα δάγκωμα χύθηκε τόσο αἷμα, ὥστε νὰ θεωρηθεῖ μαρτύριο δευτέρου βαπτισμοῦ· ἔτσι ἔλεγε καὶ ὁ ὄχλος κραυγάζοντας: «*Ὠραῖα λούσθηκες, ὠραῖα λούσθηκες.*» Κι ὁμως ἦταν ζωντανὸς αὐτὸς ποὺ εἶχε λουστεῖ μὲ τέτοιο τρόπο. Τότε εἶπε στὸ στρατιώτη Πούδη: «*Νὰ ἔχεις ὑγεία καὶ νὰ θυμᾶσαι τὴν πίστη καὶ ἐμένα· καὶ αὐτὰ τὰ πράγματα πιὸ πολὺ νὰ σὲ στερεώσουν παρὰ νὰ σὲ ταραξοῦν.*» Τότε ζήτησε ἀπὸ αὐτὸν δαχτυλίδι, τὸ βούτηξε στὸ ἴδιο του τὸ αἷμα καὶ τοῦ τὸ ἔδωσε, ἀφήνοντας ἔτσι ὡς μακάρια κληρονομία τὴν ἀνάμνηση καὶ παρακαταθήκη τέτοιου αἵματος. Μετὰ ἀπὸ αὐτά, λοιπόν, καὶ ἐνῶ ἀκόμη ἀνέπνεε, τὸν πῆραν μαζὶ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους γιὰ νὰ σφαγιαστοῦν στὸ συνηθισμένο μέρος. Ὁ ὄχλος ὁμως ζήτησε νὰ μεταφερθοῦν στὸ μέσο, γιὰ νὰ δοῦν τὸ ξίφος νὰ διαπερνᾷ τὰ ἅγια

σώματα. Τότε οί μακάριοι μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ μετὰ τὴν θέλησίν τους σηκώθηκαν, γιατί θεωροῦσαν ντροπὴ νὰ ἔχουν λίγους μάρτυρες στὸ μακάριο θάνατό τους. Ἔτσι, λοιπόν, ἀφοῦ ἦλθαν ἐκεῖ ποὺ ἤθελε ὁ ὄχλος, πρῶτα φιλήθηκαν μεταξύ τους, γιὰ νὰ ὀλοκληρώσουν τὸ μαρτύριο κατὰ τὸ εἰώθος στὴν πίστη τους. Καὶ μετὰ μετὰ χαρὰ ὑπέμειναν τὴν ποιὴν τοῦ ξίφους. Πολὺ περισσότερο ὁ Σάτυρος, ποὺ ἀνέβηκε πρῶτος ἐκείνη τὴ σκάλα, πρῶτος καὶ τὸ πνεῦμα παρέδωσε λέγοντας ὅτι περιμένει καὶ τὴν Περπετούα. Τὴν Περπετούα ὁμῶς, γιὰ νὰ γευθεῖ κι αὐτὴ τὸν πόνο, ἀκουμπώντας τὴν κάποιος στὰ κόκκαλα τὴν ἔκανε νὰ οὐρλιάξει· τότε ἐκείνη ἀρπάζοντας τὸ δεξιὸ χέρι ἑνὸς ἀπειρου μονομάχου τὸ ἔφερε στὸ λαιμό της. Ἴσως αὐτὴ ἢ γυναίκα, ποὺ τὴ φοβόταν τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα, νὰ μὴν ἦταν δυνατὸ νὰ φονευθεῖ ἂν δὲν τὸ ἤθελε καὶ ἡ ἴδια.

Ἄνδρειότατοι καὶ μακαριότατοι μάρτυρες καὶ ἐκλεκτοὶ στρατιῶτες, ποὺ κληθήκατε γιὰ τὴ δόξα τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ. Πῶς νὰ σᾶς δοξολογήσουμε ἢ νὰ σᾶς μακαρίσουμε, γενναιοῦτατοι στρατιῶτες; Πρὸς οἰκοδομὴ τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλει νὰ διαβάζεται ἐξίσου μετὰ τὶς παλιὲς γραφές ἢ ἐνάρετη πολιτεία τῶν μακαρίων μαρτύρων, διὰ τῶν ὁποίων δοξάζουμε τὸν Πατέρα τῶν αἰῶνων καὶ ταυτόχρονα τὸν μονογενῆ του Υἱό, τὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα στοὺς Ὅποιους ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμη στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Μετάφραση: *Εὔη Βελλῆ*

1. **Στυλιανοῦ Γ. Παπαδόπουλου**, Πατρολογία, τ. Α', Ἀθήνα 1977, σελ. 325, 367, 470.
2. *Passio sanctarum Perpetuae et Felicitatis*, textum graecum et latinum, ed. C. van Beek, Noviomagi, 1936.
3. Περιοδ. «**Πανδοχεῖον**», Θεσσαλονίκης, Ἱερὸς Ναὸς Ἀναλήψεως Σωτήρος, ἀριθ. 14/Μάρτιος 2005, σελ. 40-52.
4. Τὸ μαρτύριο τῆς ἁγίας Περπετούας καὶ τῶν σὺν αὐτῇ ἔλαβε χώρα στὴν Ἀφρικὴ τὴν 1η Φεβρουαρίου.